

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО,
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО,
КРИМІНОЛОГІЯ**

Борко І.С.

здобувачка вищої освіти,

Науковий керівник: Денисенко К.В.

кандидат наук з державного управління, доцентка,

Академія Державної пенітенціарної служби

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВИХ
ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВ ЗАСУДЖЕНИХ
В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ
ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИПРАВЛЕННЯ І РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ**

Сьогодні ми не можемо уявити своє життя без Інтернету та гаджетів, діджиталізація дозволила створити світ «без меж», надала доступ до широкого кола інформації та можливість спілкування із людьми з різних куточків світу. Все вище вказане є прикладами здійснення цифрових та інформаційних прав людини, які допомагають їй реалізувати, закріплене в Конституції України, право на вільний та всебічний розвиток своєї особистості.

Європейські пенітенціарні (в'язничні) правила вказують, що при поводженні з усіма особами, позбавленими волі, необхідно дотримуватись їхніх прав людини. Особи, позбавлені волі, зберігають усі права, яких вони не були законно позбавлені за рішенням суду, відповідно до якого вони засуджені до позбавлення волі чи взяті під варту [1].

Кримінально-виконавчий кодекс України цифрові та інформаційні права засуджених закріплює через право засуджених одержувати інформацію і роз'яснення про умови відбування і порядок виконання покарання у виді позбавлення волі та право здійснювати листування з особами, які знаходяться за межами колоній, вести з ними телефонні розмови, у тому числі у мережах рухомого (мобільного) зв'язку, користуватися глобальною мережею Інтернет [2].

Нормативне закріплення інформаційних та цифрових прав засуджених ми також можемо прослідкувати в підзаконних нормативно-правових актах. У Наказі Міністерства юстиції України № 2823/5 від 28.08.2018 року «Про затвердження правил внутрішнього розпорядку» зазначається, що засуджені мають право користуватися глобальною мережею Інтернет відповідно до Порядку організації надання засудженим доступу до глобальної мережі Інтернет, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 19 жовтня 2017 року № 3233/5, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20 жовтня 2017 року за № 1280/31148 [3].

Відповідно до Наказу Міністерства юстиції України № 3233/5 від 19.10.2017 року «Про затвердження Порядку організації надання засудженим доступу до глобальної мережі Інтернет» засуджені можуть створювати електронну поштову скриньку та користуватися нею під контролем адміністрації установи. Засуджений може використовувати виключно особистий обліковий запис електронної поштової скриньки [4].

Однак зміст цифрових та інформаційних прав людини дещо ширший аніж просто надання доступу до Інтернету і можливості спілкування через електронну пошту.

Наукова спільнота не має єдиної точки зору на дефініцію «цифрові права». Загалом, цифрові права стосуються права окремих осіб на доступ, використання, створення та публікацію цифрових засобів масової інформації, а також право доступу до комп'ютерів, електронних пристроїв і телекомунікаційних мереж, необхідних для їх реалізації [5].

Щодо інформаційних прав, то Ткачук Н.І. вказує, що інформаційні права і свободи людини й громадянина – це гарантовані державою можливості особи задовольняти свої потреби в отриманні, використанні, поширенні, охороні і захисті необхідного для життєдіяльності обсягу інформації, комунікаційні права, право на безпечне інформаційне середовище тощо [6, с. 28].

Аналізуючи дефініції, ми можемо побачити чіткий взаємозв'язок між інформаційними та цифровими правами: для того щоб отримувати, використовувати, поширювати інформацію та комунікувати, ми можемо використовувати телефони, комп'ютери та мережу Інтернет.

Реалізація цифрових та інформаційних прав засуджених сприяє ефективному виконанню основного завдання покарання – виправленню та ресоціалізації засудженого.

За кримінально-виконавчим законодавством, виправлення засудженого – процес позитивних змін, які відбуваються в його

особистості та створюють у нього готовність до самокерованої правoslухняної поведінки, а ресоціалізація – свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства; повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві [2].

За частиною 3 статті 6 Кримінально-виконавчого кодексу України, основними засобами виправлення і ресоціалізації засуджених є встановлений порядок виконання та відбування покарання (режим), пробация, суспільно корисна праця, соціально-виховна робота, загальноосвітнє і професійно-технічне навчання, громадський вплив [2].

За допомогою цифрових технологій можна забезпечити засудженому не лише доступ до інформації, але й допомогти створити зв'язки поза межами установи виконання покарань, які будуть здійснювати громадський вплив і допомагати засудженому стати повноправним членом суспільства і відновити його соціальний статус.

Засуджені можуть використовувати мережу Інтернет та планшети для спілкування. Спілкування, яке може стати потім дружбою або навіть коханням, буде формувати позитивну поведінку засудженого.

Однак, ми вважаємо, що доступ до Інтернету повинен бути безпечним, особливо, для засуджених, оскільки наявність порушень прав людини під час користування всесвітньою мережею навряд чи буде сприяти виправленню засудженого.

Доступ до Інтернету в установах виконання покарань регулюється через спеціальну програму за допомогою якої працівники оперативного відділу установи можуть прослідкувати дії засуджених. Незважаючи на контроль з боку співробітників установи виконання покарань, засуджені не є захищеними від хакерських атак, фішингу, спаму тощо, оскільки сама програма лише надає доступ співробітникам установ виконання покарань до пристрою засудженого, але аж ніяк не є гарантією безпечного цифрового та інформаційного середовища.

На нашу думку, необхідним є створення гарантій кібербезпеки засуджених, через забезпечення їхніх цифрових та інформаційних прав з метою їхнього виправлення і ресоціалізації. Для реалізації вище зазначеного доцільною є співпраця Міністерства цифрової трансформації України із Міністерством юстиції України щодо створення організаційно-правових засад кібербезпеки засуджених.

Список використаних джерел:

1. Європейські пенітенціарні (в'язничні) правила від 12.11.1987 р. Дата оновлення: 11.01.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032#Text (дата звернення: 04.05.2022).
2. Кримінально-виконавчий кодекс України : Кодекс України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. Дата оновлення: 01.04.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15?find=1&text=107#w1_2 (дата звернення: 30.04.2022).
3. Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань : наказ Міністерства юстиції України від 28.08.2018 р. № 2823/5. Дата оновлення: 08.10.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1010-18?find=1&text=107#w1_1 (дата звернення: 02.05.2022).
4. Про затвердження Порядку організації надання засудженим доступу до глобальної мережі Інтернет : наказ Міністерства юстиції України № 3233/5 від 19.10.2017 р. Дата оновлення: 04.06.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1280-17#Text> (дата звернення: 03.05.2022).
5. Digital rights, essential in the Internet age : an article. URL: <https://www.iberdrola.com/innovation/what-are-digital-rights> (дата звернення: 03.05.2022).
6. Ткачук Н.І. Інформаційні права і свободи людини і громадянина в Україні: визначення термінів, співвідношення понять. *Інформація і право*. 2018. № 2(25). С. 17–30.